

Desenvolupament de les capacitats bàsiques. Tècniques d'aprenentatge i d'estudi



Bloc informatiu

Tècniques de síntesi

La fitxa de síntesi

Què és una fitxa de síntesi?

Quan al teu centre educatiu et demanin la realització d'un treball, hauràs de recollir informació sobre el tema que hagin triat o t'hagin proposat i organitzar aquesta informació de manera que la puguis recuperar en el moment de redactar el treball. El procediment que pots utilitzar en aquest cas és la **fitxa de síntesi**, que et permetrà guardar i classificar la informació d'una manera organitzada.

Per fitxa entenem un **suport ordenat de la informació** segons camps diferents de consulta, i per síntesi, el recull elaborat de la informació essencial d'un text o recerca. La fitxa de síntesi es pot fer sobre paper, en una llibreta, per ordinador, etc., això depèn de la manera de treballar que tinguis.

ÉS ÚTIL TREBALLAR AMB FITXES?

Les fitxes et serviran per a recollir la informació d'una recerca en categories específiques, per tal d'organitzar-la bé.

Per exemple, si es tracta d'informació obtinguda a partir de llibres, es podrà fer servir una **fitxa de resum**; si la informació és un recull bibliogràfic parlarem de **fitxa bibliogràfica**. També hi ha fitxes de dades, d'observació, d'entrevista, de citació, d'esquemes, de definició, de comentaris, de dubtes i preguntes, d'imatges, etc.

SEMPRE S'HAN DE FER SERVIR FITXES QUAN ES FA UN TREBALL?

Et recomanem que facis servir fitxes sempre que decideixis fer una activitat de recerca en la qual hagin de recollir i relacionar un volum gran d'informació. Es tracta d'un suport còmode que facilita molt el treball.

NO ÉS MASSA LENT HAVER DE BUIDAR LA INFORMACIÓ EN FITXES?

Al començament, el procés de buidar la informació en fitxes et pot semblar lent, però després l'accés a la informació per a redactar el treball serà ràpida, segura i eficaç, de manera que et resultarà molt més fàcil l'elaboració dels apartats del treball i podràs guardar les fitxes per si en un futur et demanen informació semblant.

La fitxa de síntesi és una eina que et serà molt útil per a recollir la informació d'una recerca de manera organitzada i sistemàtica.

El treball amb fitxes et permet distingir allò que és essencial en el teu treball (fonts principals) d'allò que les complementa (fonts complementàries) i així crear arxius diferenciats.

ES POT FER UN TREBALL DE RECERCA D'INFORMACIÓ SENSE FER SERVIR FITXES DE SÍNTESI?

No és recomanable, ja que la informació, a partir d'un moment concret del procés de recerca, es pot acumular i desorganitzar fàcilment i aquest caos no et permetrà treballar bé o, fins i tot, pot ser que et faci perdre part de la informació rellevant del treball perquè no la trobes.

Les fonts documentals

Considerem font documental **qualsevol document que contingui informació d'interès per al treball**, en qualsevol format de presentació (llibre, revista, pàgina web, estadística, etc.). La informació documental pot tenir una procedència molt diversa, tot depèn de les modalitats de recerca que hagin de fer servir en el treball.

Les fonts, les pots dividir en **fonts principals i fonts complementàries**. Les fonts principals fan referència a la informació directa utilitzada en l'elaboració del treball, mentre que les fonts complementàries fan referència a la informació que dona suport i completa els continguts treballats amb les fonts principals.

És convenient que sàpigues recollir d'una manera ordenada la informació, per tal de facilitar la posterior síntesi en la redacció escrita del treball. A continuació et presentem diferents propostes per a organitzar i classificar la informació.

Com es treballa amb fitxes?

Quan hagin de treballar amb fitxes has de tenir en compte el format de la fitxa i el seu contingut. També s'ha de preveure el suport per a emmagatzemar les fitxes segons el format, de manera que sigui fàcil manipular-les.

A continuació analitzarem amb més detall aquests aspectes.

EL FORMAT DE LA FITXA

Pots decidir treballar amb el format tradicional de fitxa, és a dir, un model de cartolina que pots trobar a les papereries i que sol fer 12 x 20 cm; més petites no te les recomanem, ja que permeten recollir poca informació. En aquest cas, hi ha arxius a mida per a poder-les guardar. L'avantatge d'aquest suport és que duren molt i sempre les podràs consultar per a altres treballs.

El model de cartolina potser no et serà còmode i prefereixes un suport més manejable. En aquest cas es pot fer servir, per exemple, un full de paper DIN A4 que faci les mateixes funcions que la fitxa de cartolina. Et recomanem que facis servir una carpeta amb classificacions per a organitzar les diferents categories de fitxes. Pots escriure el nom d'una categoria en cada apartat de la carpeta i a dins pots arxivar els fulls que representen cada fitxa. Uns quants exemples de categories poden ser: fitxes resum, fitxes bibliogràfiques, fitxes dades, fitxes il·lustracions, etc. Aquesta modalitat, però, té l'inconvenient que la durada de les fitxes de paper és inferior al format de cartolina, ja que el paper no és tan resistent, però, en canvi, és més assequible.

També pots optar per recollir la informació sobre fitxes electròniques, és a dir, crear al teu ordinador un directori de carpetes amb les categories anteriors i classificar en cada carpeta fitxes en format de full de processador de textos. També pots fer servir un programa de base de dades. L'avantatge d'aquest sistema és que la informació digitalitzada pot ser de més fàcil accés, es pot copiar d'una manera més senzilla i es pot relacionar més ràpidament. El problema principal és que no la pots dur a sobre, tret que no t'emportis l'ordinador portàtil o un llapis de memòria, i llavors has de fer servir obligatòriament un suport previ per a recollir la informació quan no tinguis l'ordinador i després poder-la introduir a la teva base de dades.

EL CONTINGUT DE LA FITXA

Caldrà organitzar cada fitxa en **camp**s que puguin recollir la informació segons les teves necessitats. A continuació et posem un exemple de camps d'una fitxa bibliogràfica:

Fitxa bibliogràfica	Ref. BIB
[referència bibliogràfica]	
[comentari sobre el llibre]	
[selecció dels continguts útils per al treball]	
[vinculació de la fitxa amb altres fitxes relacionades]	

En aquest exemple s'ha seguit com a criteri recollir a cada fitxa el llibre consultat en la forma de citació habitual: AUTOR. *Títol*. *Subtítol*. Ciutat. Editorial, any.

A continuació, un camp amb un comentari sobre el llibre que permeti classificar-lo en una **font documental principal** o **complementària**.

En tercer lloc, s'ha deixat un camp de selecció de continguts útils per al treball. En aquest espai s'escriurà informació sobre la situació de capítols, apartats, pàgines o referències que detallen informació important per al treball.

Per últim, es dedica un camp de codis de vinculació amb altres fitxes, és a dir, abreviatures que et permetin reconèixer la relació que aquesta fitxa bibliogràfica té, per exemple, amb la fitxa resum que incorpora el resum dels apartats que t'interessen del llibre consultat. D'aquesta manera les fitxes no estan aïllades, sinó que es vinculen entre si formant una xarxa.

Naturalment, pots organitzar el contingut de la fitxa com vulguis, simplement has de pensar prèviament i amb calma quins han de ser els camps que faràs servir per a recollir la informació del teu treball.

Exemples de fitxes de síntesi

Com que es poden crear tantes modalitats de fitxes com necessitats tinguis, no les podem explicar totes, ja que el plantejament és similar, sinó que ens centrarem en quatre tipus de fitxa diferents amb exemples que t'ajudin a entendre l'aplicació pràctica de cadascuna.

LA FITXA BIBLIOGRÀFICA

En aquest model de fitxa hauràs d'apuntar la referència bibliogràfica dels llibres que consultis i la relació que la bibliografia consultada té amb el teu treball.

Fitxa bibliogràfica	Ref. BIB-01
COMES NOLLA, Gabriel. <i>L'ensenyament inicial de la lectura a nens i nenes amb síndrome de Down a Catalunya. Anàlisi i valoració</i> . 1a edició. Barcelona: Edicions el Mèdol, 2001.	
COMENTARI El llibre és una investigació sobre el procés d'aprenentatge dels nens i nenes amb síndrome de Down. És un estudi molt complet i actualitzat que es pot fer servir com a font primària del treball. El llenguatge té un nivell alt, però hi ha apartats que poden ajudar a contrastar la hipòtesi de treball. Té una bibliografia molt àmplia. Es pot citar algun apartat interessant.	
CONTINGUTS ÚTILS PER AL TREBALL Capítol 2 2.1. Mètodes tradicionals de lectura i concepcions actuals sobre la lectura i el seu ensenyament (fitxa de resum i de citació).	
Annex Dades obtingudes (fitxa dades).	
FITXES VINCULADES RES – 01, CIT – 01, DAD – 01	

Aquesta fitxa bibliogràfica té els camps de continguts que abans t'hem explicat. Primer, el llibre consultat, un comentari sobre la rellevància del llibre en el context del teu treball, una selecció dels continguts útils per al treball i, per últim, els codis que vinculen la fitxa amb altres fitxes en què també hi ha informació del mateix llibre. En aquest cas, *CIT-01* fa referència a la selecció de citacions o fragments que has fet d'aquest llibre i que tens a la fitxa de cites, i el mateix amb la resta de codis. Recorda que aquests codis te'ls pots inventar tu mateix.

Fixa't en la forma de citar la bibliografia que s'ha seguit en la fitxa. La bibliografia no la pots citar de qualsevol manera, sinó respectant unes pautes que estan estandarditzades. A continuació t'oferim un model de citació bibliogràfica que hauràs de tenir en compte quan hagis d'elaborar una fitxa bibliogràfica.

COGNOMS, Nom. *Títol i subtítol*. Edició.
Lloc d'edició: editorial, data de publicació.
ISBN (opcional)

ABRIL, Joan. *Diccionari pràctic de qüestions gramaticals*. 2a edició. Barcelona: Edicions 62, 1999.

En el cas de revistes la citació és semblant:

Títol i subtítol. Responsabilitat de la publicació. Identificació del fascicle (data i/o número). Lloc d'edició: editorial, any. ISSN (opcional)

Recursos de Pedagogia. Carme Roig (ed.). Núm. 18. Barcelona: Ariel, 2001.

LA FITXA RESUM

Si el capítol consultat el consideres rellevant, hauràs de fer un resum del contingut per a poder-lo explicar en el treball. En aquest cas, la fitxa de resum et pot ajudar.

En la fitxa de dalt hem recollit un resum d'una part del llibre que tenim a la fitxa bibliogràfica anterior. Fixa't que, a sobre del resum, hem escrit el codi *BIB-01*, que indica que el resum és del llibre *01*, és a dir, el llibre anterior (mira la fitxa bibliogràfica de l'exemple anterior i veuràs que a dalt a la dreta té el codi ref. *BIB-01*). També es pot afegir, a la part inferior dreta de la fitxa, un claudàtor amb les referències a altres fitxes, en aquest cas les fitxes de bibliografia, citacions i dades.

LA FITXA DE CITACIÓ

A partir de les obres consultades, hauràs de fer una selecció de les citacions que vols incloure en el treball. És a dir, quan hagis de fer una referència explícita al contingut d'un text, la faràs amb

Fitxa de resum

Ref. RES-01 BIB-01

Tradicionalment, per a ensenyar a llegir s'han seguit els mètodes: de marxa sintètica (parteix dels signes o sons elementals que el nen/a ha d'agrupar), de marxa analítica (parteix del signe escrit complex i el nen/a l'ha d'analitzar), mixt (parteix d'un punt global per passar a l'anàlisi i la síntesi).

Actualment, amb l'aparició de nous models i teories de la lectura, s'ha abandonat la clàssica querella entre els mètodes i se segueixen metodologies conseqüents amb aquests nous plantejaments.

Per a Colomer (1998), l'acte de lectura s'ha de concebre com un acte de comprensió d'un missatge en una situació de comunicació diferida a través de textos escrits, i això comporta que el model tradicional de la lectura s'hagi de canviar.

[FITXES VINCULADES: BIB – 01, CIT – 01, DAD – 01]

Fitxa de citació

Ref. CIT-01 BIB-01

"[...] estudis recents que parteixen de models interactius de la lectura posen de relleu que parlar de quins mètodes són els més adequats per a ensenyar a llegir a les aules ordinàries no té sentit, ja que l'ensenyament no s'articula al voltant de la disjuntiva codi-comprensió" (pàg. 25).

"En el model interactiu guanya posicions la proposta d'un conjunt d'orientacions metodològiques que tinguin igualment en compte les fases d'aprenentatge per les quals passa l'alumne, el seu estat inicial i la necessitat de dissenyar situacions instruccionals específiques per a tots aquells aspectes que es postulen importants en l'adquisició de la lectura" (pàg. 25).

[FITXES VINCULADES: BIB – 01, RES – 01, DAD – 01]

Sempre que hagis de cercar i buidar un volum gran d'informació, has de fer servir les fitxes de síntesi. El treball amb fitxes et facilitarà molt la feina i t'ajudarà a organitzar-te bé.

una citació. En aquest cas, hauràs de reproduir literalment la informació i col·locar-la entre cometes.

Com en l'exemple anterior, aquesta fitxa també fa referència al llibre de la fitxa bibliogràfica del primer exemple. Fixa't en el marge superior dret, on diu Ref. *CIT-01*, que vol dir que es tracta d'una citació del llibre *01*. També a sobre de la citació hi ha una referència a la fitxa bibliogràfica de la qual parlem amb el codi *BIB-01*.

Si ho prefereixes, pots indicar les referències a la part inferior dreta, dins d'un claudàtor, com en l'exemple anterior.

LA FITXA DE DADES

També cal que disposis de fitxes de dades per tal que puguis organitzar adequadament la informació estadística, numèrica, demogràfica, etc., segons les necessitats del treball. Les fitxes de dades també les has de vincular amb les altres fitxes creades a partir de la mateixa obra consultada.

Fitxa de dades Ref. DAD-01 BIB-01 (Annex)

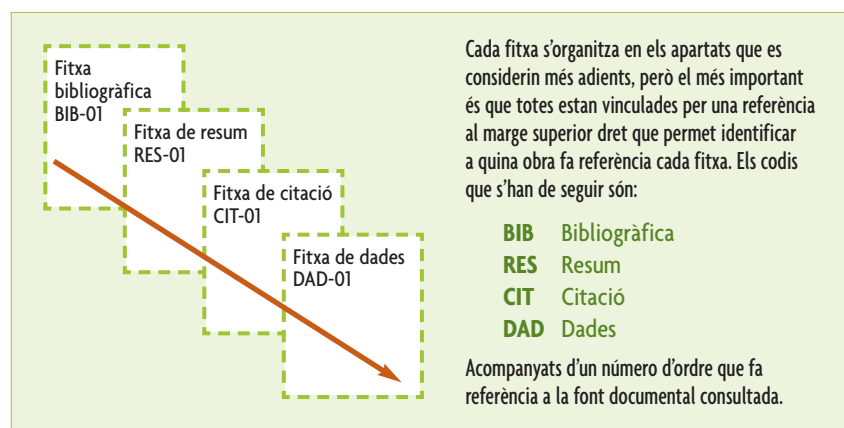
Tipus de centre	Nombre	%	Situació	Nombre	%
Públic	67	78,8	Urbà	58	69
Concertat	16	18,8	Suburbà	7	8,3
No concertat	1	1,2	Rural	13	15,5
NC	1	1,2	NC	6	7,2

[FITXES VINCULADES: BIB – 01, RES – 01, CIT – 01]

De la mateixa manera, en aquesta fitxa s'han extret dades del llibre 01 consultat i s'ha vinculat aquesta fitxa amb la fitxa bibliogràfica, tal com es pot veure als codis: *Ref. DAD – 01 i BIB – 01 (Annex)*. La paraula *annex* es troba entre parèntesis per a indicar que les dades recollides s'han obtingut de l'annex del llibre consultat.

LA VINCULACIÓ DE LES FITXES

Als exemples anteriors has pogut comprovar que les fitxes estan relacionades entre si mitjançant codis que les vinculen. Això està pensat perquè puguis tenir cada categoria de fitxa en un arxiu independent, de manera que es facilita molt la classificació de la informació. D'aquesta manera podràs tenir un arxiu només amb els llibres consultats (arxiu bibliogràfic), un arxiu amb els resums elaborats a partir d'aquests llibres consultats (arxiu de resums), un arxiu amb citacions dels mateixos llibres (arxiu de citacions) i un arxiu amb informació d'estadístiques o nombres diversos (arxiu de dades). En el dibuix pots veure d'una manera gràfica com es poden vincular les fitxes.



La vinculació de les fitxes implica una certa complexitat en la classificació. No sempre els treballs que hagin de fer t'obligaran a haver de recórrer a aquesta metodologia, sinó que faràs servir fitxes sense necessitat de vincular-les.

Pensa-hi una mica!

- ✓ En quines modalitats de treballs creus que són útils les fitxes de síntesi?
- ✓ Has pensat que les tècniques d'aprenentatge i d'estudi: resum, esquemes, mapes conceptuals, etc., et poden ajudar en l'elaboració de les fitxes? Com?
- ✓ A part de les categories de fitxes que hem explicat, se t'acudeixen altres categories? Recorda algun treball que hagis fet i pensa quin tipus de fitxa podries haver utilitzat.
- ✓ En comptes de la fitxa clàssica de cartolina, quins altres formats podries fer servir per a recollir la informació d'una recerca?
- ✓ Com treballaries amb fitxes fent servir l'ordinador? Has pensat quina aplicació informàtica et podria ajudar?

Idees principals

- La fitxa de síntesi és un suport amb formats diversos que serveix per a recollir informació.
- Les fitxes es poden classificar en diferents categories: bibliogràfiques, de resum, de dades, de citacions, etc.
- Les fitxes són un suport que permet un accés ràpid i ordenat a la informació i facilita la seva conservació per a altres treballs.
- El treball amb fitxes et permetrà classificar la bibliografia consultada en fonts principals, les més rellevants per al teu treball, i fonts secundàries, les que tenen un caràcter complementari.
- Les fitxes es poden relacionar per categories, vinculades en forma de xarxa d'informació, de manera que les unes fan referència a les altres segons el tipus de continguts.